

Kohtunike koolitusprogrammi aruanne

Riigikohus
Õigusteabe- ja koolitusosakond

Aruanne on kinnitatud koolitusnõukogu koosolekul 15.02.2022

Tartu
2022

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS	3
1. ÜLEVAADE KOHTUNIKE KOOLITAMISE STRATEEGIA RAKENDAMISEST 2021. AASTAL	4
1.1 ALUSTAVA KOHTUNIKU TOETAMINE.....	6
1.2 KOHTULAHENDITE KVALITEEDI TAGAMINE	7
1.3 KOHTUMENETLUSTE OSKUSLIKUM JUHTIMINE.....	8
1.4 KOHTUNIKE DIGIPÄDEVUSE ARENDAMINE	8
1.5 KOHTUNIKKONNA VÄÄRTUSHINNANGUTE KUJUNDAMINE	8
1.6 KOHTUJURISTIDE KOOLITUSSÜSTEEMI LOOMISE TOETAMINE.....	8
1.6.1 KOHTUJURISTIDE KOOLITAMINE.....	8
1.6.2. KOHTUTEENISTUJATE KOOLITAMINE.....	9
1.7 UUED ÕPPEVAHENDID	9
1.8 KOHTUTE AVALIKU SUHTLUSE PARANDAMINE.....	10
1.9 VÄLISKOOLITUSED NING VÄLISSUHTLUS	10
1.10 KOOLITUSTE HEA KOOSTÖÖ KOKKULEPE PROKURATUURI JA ADVOKATUURIGA	11
1.11 KOOLITAJATE TUNNUSTAMINE.....	12
1.12 STRATEEGIA RAKENDAMISE EDUKUSE HINDAMINE.....	12
2. 2021. AASTA KOHTUNIKE KOOLITUSPROGRAMMI TÄITMINE.....	14
2.1 ÜLDINFO	14
2.2 ÜLEVAADE TOIMUNUD KOOLITUSÜRITUSTEST	17
2.2.1 VALDKONNAÜLESED ÕIGUSKOOLITUSED.....	17
2.2.2 ÕIGUSKOOLITUSED ERAÕIGUSES.....	18
2.2.3 ÕIGUSKOOLITUSED KARISTUSÕIGUSES.....	21
2.2.4 ÕIGUSKOOLITUSED HALDUSÕIGUSES.....	23
2.2.5 OSKUSKOOLITUSED	26

Sissejuhatus

Koolitusaruanne annab kohtunike koolitusnõukogule ülevaate aasta jooksul tehtud tööst. Koolitusaruande alus on kohtute seaduse § 44 lg 3, mille kohaselt annab koolitusnõukogu hinnangu kohtunike koolituse tulemustele Riigikohtu esitatud iga-aastase ülevaate alusel. Kohtunike koolituse strateegia 2021–2024 (edaspidi: strateegia¹) punkt 9 näeb ette, et koos iga-aastase koolitusaruandega tuleb koolitusnõukogule anda ülevaade strateegia elluviimise kohta ning esitada koolitusnõukogule strateegia uuendamise üle otsustamiseks. Aruanne koosneb kahest osast. Esimene osa on kohtunike koolitamise strateegia rakendamise ülevaade. Selle osa ülesehitus lähtub strateegias seatud eesmärkidest (strateegia punktid 7.1 – 7.8). Tuleb arvestada, et strateegia kinnitati juunis 2021, ning poole aasta jooksul pole rakenduspraktikat kõikide selles sätestatud eesmärkide kohta tekkinud. Aruande teises osas käsitletakse koolitusprogrammi täitmist ning toimunud koolitusi.

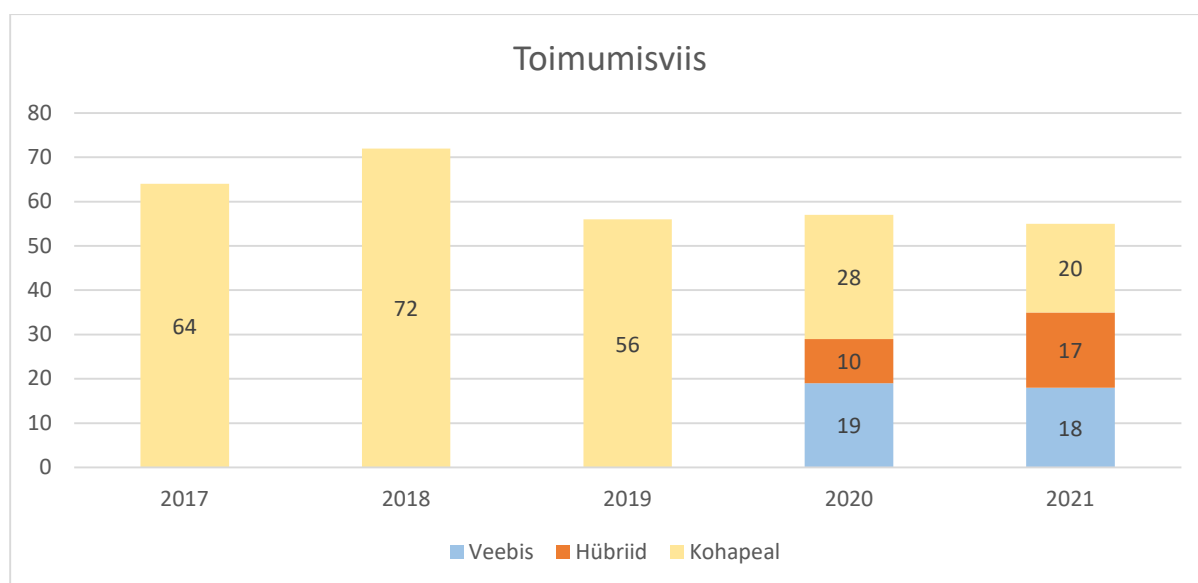
Koolitusaruanne on esitamiseks koolitusnõukogule, mis käesoleval ajal on koosseisus: Kaire Hänilene, Imbi Jürgen, Oliver Kask, Kaidi Lippus, Heiki Loot, Katre Luhamaa, Tiia Mõtsnik, Peeter Pällin ja Kalev Saare. Koolitusnõukogu esimees on Margit Jõgeva. Asendusliikmed on Velmar Brett ja Kaire Pullerits.

Koolitusaruande on Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonnas koostanud Kristi Jakobsoo, Oksana Kaldoja, Madis Metelitsa, Airi Püüa, Liina Reisberg ja Monika Schmidt.

¹ Koolitusnõukogu kinnitas strateegia 22. juunil 2021.

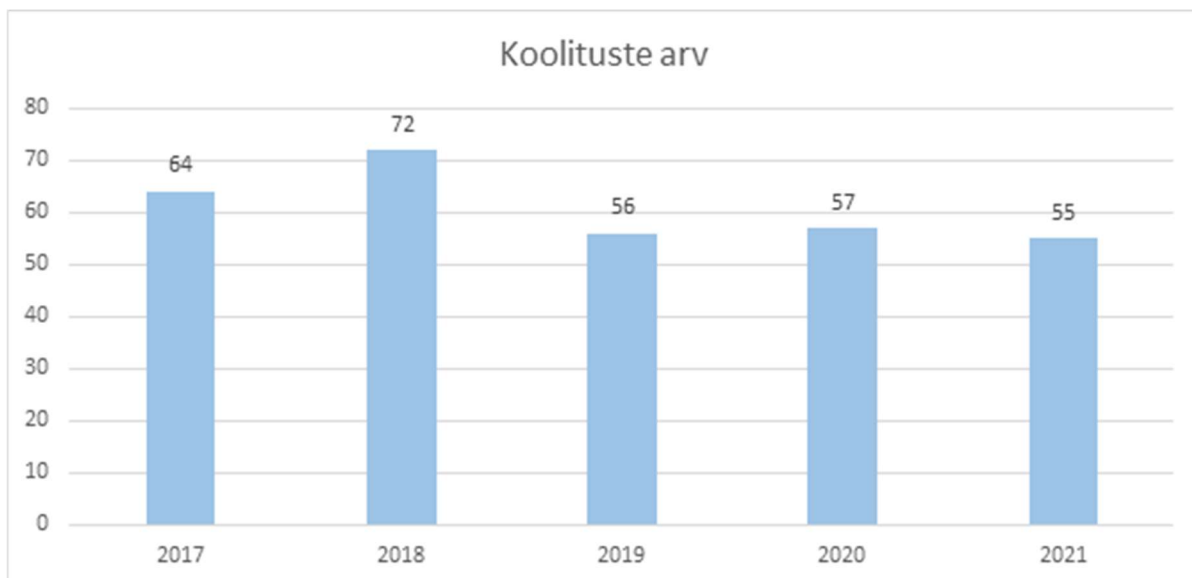
1. Ülevaade kohtunike koolitamise strateegia rakendamisest 2021. aastal

2021. aasta kohtunike koolituse võib võtta kokku märksõnaga „paindlikkus“ – seda nii koolitajate, koolituste korraldajate kui ka osalejate perspektiivist. Ürituste toimumine kontaktkoolitusena oli paljudel juhtudel küsimärgi all. Sellele vaatamata oli 2021. aasta koolituskalender tihe ja kõigi osapoolte valmisolek hübriid- ja veebikoolitusteks kõrge. Seega kinnistas 2021. aasta pandeemia jooksul väljakujunenud praktikat, et muutes koolituste formaadi veebikoolituseks, saab neid enamasti korraldada. Enamus 2021. aasta I kvartali koolitustest toimus Internetis. Ülevaate pandeemia mõjust koolituste toimumisviisile saab jooniselt 1, millest on näha, et hübriid- ja veebivormi kokku kasutati rohkem kui kontaktkoolitusi. See muutus on toimunud viimase kahe aastaga.

Joonis 1.

Kokku toimus 2021. aastal 55 koolitust, mille kestus oli 59 koolituspäeva. Niisiis oli koolitusi palju vaatamata tõsiasjale, et 11 koolitust lükkus asjaolude sunnil 2022. aastasse. Viimase kolme aasta lõikes on koolituste arv püsinud stabiilne. Jooniselt 2 on näha, et ei ole tekkinud tagasilangust koolituste hulgas. Seega, kui strateegia punktis 4 on koolituse hetkeolukorra kirjelduse juures esitatud eesmärk, et koolitussüsteem peab käima ajaga kaasas ja olema kohanemisvõimeline, siis viimase kahe aasta koolituste statistika kinnitab kohanemisvõimelisust.

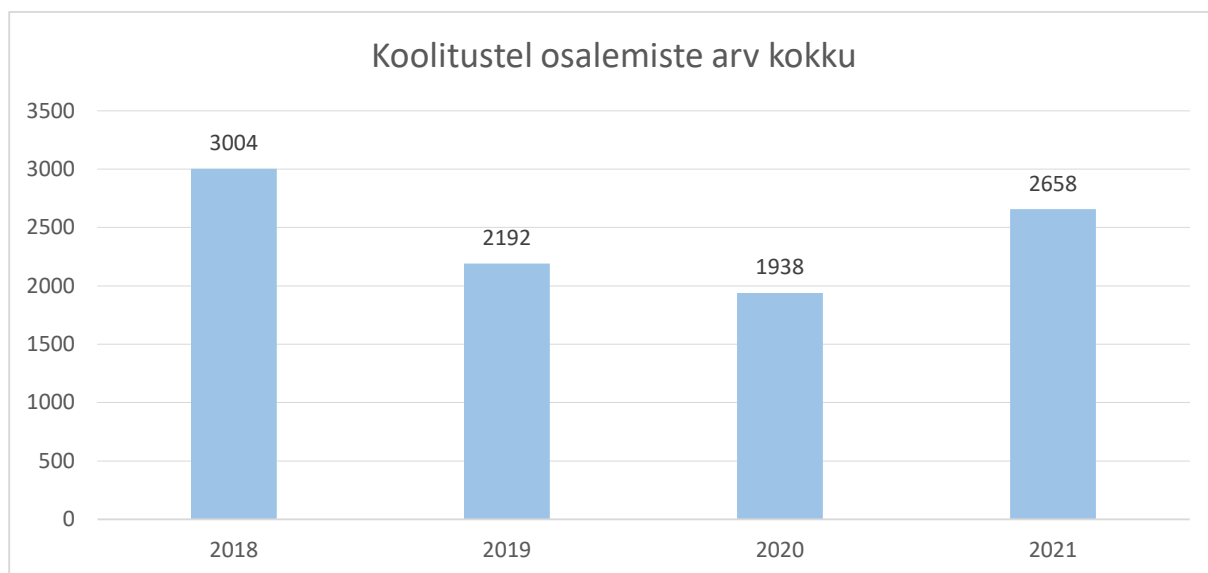
Joonis 2.

Koolituste veebis toimumise plussid ja miinused on Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna töös oluliseks aruteluteemaks, kuivõrd kiire formaadimuutus tõstatab küsimusi, kas veebis suudetakse pakkuda kontaktkoolitustega võrreldavat kvaliteeti. Näiteks kontaktkoolituste eelised ümarlaua-tüüpi ürituste läbiviimisel on selged. Varasematel aastatel on positiivset tagasisidet saanud just need koolitused, millel tekib elav arutelu ning kus toimub kogemuste vahetus. Seda on Internetis raskem saavutada. Samas pakkus 2021. aasta näiteid aktiivse aruteluõhkkonnaga veebiseminaridest (nt võistleva kohtumenetluse ümarlaud, EL käibemaksuõigus, halduskohtumenetluse ümarlaud). Veebikoolitustel osalejate aktiivne kaasamine nõuab edasist tähelepanu. Seda on plaanis toetada koolitajate koolitamisega 2022. aastal.

Samas soodustab hübriid- või veebikoolitus suurema hulga inimeste osalemist ning hõlbus on ka koolituse salvestamine ja salvestise hiljem kättesaadavaks tegemine kohtunikele, mis vastab strateegia punktis 7.8 nimetatud meetmele: suurendada järelvaadatavate koolituste hulka, kvaliteeti ja kasutajamugavust. Seda eesmärki on veebikoolituste puhul kerge saavutada. 2021. aastal lisati kohtunike koolituse kodulehele 19 salvestist, mida on võimalik järelvaadata või -kuulata.

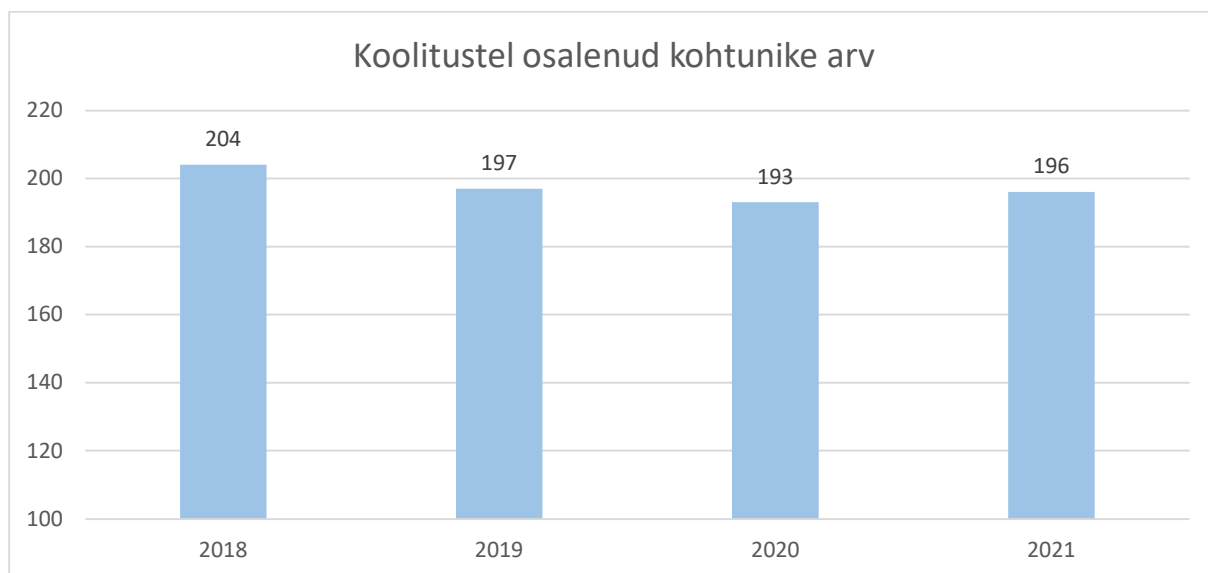
Strateegia punktis 4.4 on märgitud, et selleks, et tagada koolituse tõhusus, peab koolitus kohtunikule pakkuma mitmekesiseid viise õppetöös osalemiseks. Loetletud on e-kursused, veebiloengud ning individuaalset arengut tõhusamalt toetavad koolitusviisid. 2021. aastal toimus koostöös Tartu Ülikooliga 104 akadeemilise tunni pikkune Moodle'i veebikursus „Psühhiaatria kohtumenetluses“, mis on esimene omataoline Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna praktikas. Võib öelda, et koolitusviiside mitmekesisus seeläbi suurenes. Kursus avatakse hooajaliselt ja selle materjale täiendatakse jooksvalt.

Veebikoolitused aitavad kaasa sellele, et jõutakse korraga suurema hulga inimesteni. Jooniselt 3 on näha, et 2021. aastal osales koolitustel kokku 720 osavõtjat rohkem kui aastal 2020. Korraldati suurte inimeste arvuga veebikoolitusi (ca 200 osavõtjat), õnnestus kaasata rohkem kohtujuriste ning ka sihtgruppe väljastpoolt kohtusüsteemi (teiste riigiasutuste teenistujad, advokaadid ja prokurörid).

Joonis 3.

Jooniselt 4 on näha, et kohtunike arv koolitustel on lähiaastatel stabiilsena püsinud ja seda koolituse formaadimuutus ei ole mõjutanud.

Joonis 4.

1.1 Alustava kohtuniku toetamine

Strateegia punkt 4.1 näeb ette alustava kohtuniku koolitusprogrammi kaasajastamise ning alustavatele kohtunikele oma karjääri alguses kaaskohtunikest juhendajate professionaalse toe pakkumise. Strateegia punktis 7.1 on välja toodud, et alustavate kohtunike koolitusprogrammi on vaja nii sisult kui ka vormilt edasi arendada, et see toetaks ametisse asuvat kohtunikku parimal viisil vajalike kutseoskuste ja teadmiste omandamisel ning võimaldaks saada hea väljaõppe. Nende teemadega tegelemist alustati 2021. aastal ja see jätkub 2022.

Kohtute seaduse (KS) kohaselt peavad kohtunike koolitusprogrammis sisalduma iga-aastased kindla sisuga koolitused, et võimaldada alustaval kohtunikul arendada oma ametioskusi (KS § 74 lg 2). 2021. aastal viidi läbi küsitlus, mille eesmärgiks oli koguda tagasisidet viimase viie aasta jooksul (2017-2021) ametisse asunud kohtunikelt, kellele on ametioskuste programmi läbimine kohustuslik.

Küsitlusele vastas 67% viimase viie aasta jooksul ametisse astunud kohtunikest (30 vastajat). Valdavalt oli tagasiside koolituste sisule, koolitajatele ja korraldusele positiivne, kõrge hinnangu said kogenud praktikute (kohtunike) poolt läbiviidud koolitused. Vastajate peamine kriitika puudutas oluliste koolituste kättesaadavust, eriti kohe ametiaja alguses. Osad vastajad kahtlesid teatud koolituste tähtsuses ja leidsid, et need ei peaks olema kohustuslikud.

Uuringus käsitleti põgusalt ka üldisemaid küsimusi - alustavatele kohtunikele pakutavat toetust uude ametisse sisseelamisel ja juhendamist. Väga kõrgelt hindasid vastajad kolleegide ja juhendajate toetust ning abi töökorralduslikes küsimustes. Peamiseks probleemiks peeti suurt töökoormust, süsteemsete juhendmaterjalide ja juhendamise puudulikkust.

Tagasisidest ja programmi analüüsist lähtuvalt otsustas koolitusnõukogu teha muudatusi alustava kohtuniku koolitusprogrammi sisus ning ülesehituses. Otsustati, et menetluse juhtimise, kohtulahendite koostamise koolitused jätkuvad senisel kujul, väga oluline on anda igale osalejale individuaalne tagasiside lahendi kohta. Kavassee jääb ka kohtunikeetika koolitus. Samas lepituskoolitus jääb edaspidi kohustuslikuks tsiviil- ja halduskohtunikele. Huvi korral võivad süüteovaldkonna kohtunikud seal osaleda, kuid kohustuslik see neile pole. Seni ajajuhtimise ja suhtluskoolituse nime all olnud koolitused asendatakse kohtunikuameti kesksema lähenemisega, ajajuhtimine asendub tööprotsessi ja meeskonna juhtimise koolitusega, suhtluskoolitus ning stressikoolitus asendatakse individuaalse vestluse ja enesearengu töötoaga. Programmis on jätkuvalt andmebaaside kasutamise ja meediasuhtluse koolitus ja lisandub eesti keele koolitus.

Lisaks programmi muudatustele viiakse 2022. aasta mais pilootprojektina läbi sisseelamisseminar alustavatele kohtunikele. Seminari peamiseks eesmärgiks on pakkuda ametisse astunud kohtunikele tuge ja süvendada motivatsiooni uude ametisse sisseelamisel. Seminari jooksul käsitletakse õigussüsteemi eesmärgi riigi toimimises, kohtunikeetikat ja huvide konflikti vältimist, tööprotsesside kujundamist, menetlusgrupi juhtimist, suhtlemist meediaga. Kui pilootseminar õnnestub, kaalutakse selle muutmist iga-aastaseks.

2021. aastal tehti ka ettevalmistusi alustavate kohtunike mentorite koolitamiseks ning mentorluse ühtse süsteemi väljatöötamiseks. Töö jätkub 2022. aastal.

Kokkuvõttes on strateegias toodud meetmetest (punktis 7.1) asutud ellu viima kahte: kaasajastatakse ja täiendatakse koolitusprogrammi ning töötatakse välja mentorkohtunike koolitusi. Kolmandat meetet – e-kursust alustava kohtuniku ametisse astumise toetamiseks – 2021. aastal välja töötama ei asutud. 2022. aastal sõltub see eelarvelistest võimalustest.

1.2 Kohtulahendite kvaliteedi tagamine

Kohtulahendite kvaliteedi tagamisele on kaudselt suunatud kõik koolitused. Otseselt kvaliteedi tagamiseks olid aga koolitusprogrammis järgmised koolitused (vt tabel 1, koolitused nr 19, 34, 51, 54):

- 1) Individuaalse tagasisidega kohtulahendite põhjendamise koolitus halduskohtunikele
- 2) Kohtulahendite koostamine süüteo asjades (2 koolitust)
- 3) Kohtulahendi koostamise koolitus alustavatele süüteovaldkonna kohtunikele

Lisaks on kohtunike koolituse kodulehel koolitus.riigikohus.ee kättesaadavad kohtulahendi koostamise juhised.

1.3 Kohtumenetluste oskuslikum juhtimine

Strateegia punkt 7.3 näeb kohtumenetluse oskuslikuma juhtimise meetmena ette regulaarsed kohtumenetluste juhtimise koolitused. Lisatud tabelist 1 on näha, et sel aastal toimus menetluse juhtimisese koolitus tsiviil- ja halduskohtu kohtunikele (koolitus nr 27). Äsja ametisse asunud või peatselt ametisse asuvate kohtunike piirarv ei tule igal aastal täis ja seetõttu ei saa neid gruppe igal aastal avada.

1.4 Kohtunike digipädevuse arendamine

Strateegia punktis 7.4 seatakse eesmärgiks kohtunike digipädevuste arendamine. Seda tehti virtuaalistungi teemalisel ümarlaual (tabel 1, koolitus nr 16), millele eelnes küsimustiku väljatöötamine. Sellele vastas 87 kohtunikku, samuti tuli sisend prokuratuurilt, advokatuurilt ning justiitsministeeriumilt. Selle tulemusena said kohtunikud ja peamised menetlusosalised arutada läbi kõige olulisemad probleemid virtuaalistungitega seonduvas ning kokku leppida heas praktikas.

1.5 Kohtunikkonna väärtushinnangute kujundamine

Strateegia punktis 7.5 on välja toodud, et kohtunikkonna kõrge professionaalsus ja laitmatu käitumine on kohtu ja õigusemõistmise autoriteedi tingimuseks ja tagatiseks ning kohtunikel lasub kõrge moraalne ja õiguslik vastutus. Eraldi eetikakoolitust sel aastal programmis ei olnud, küll aga seonduvad nii menetluse juhtimise teema kui ka alustavate kohtunike juhendamine lähedalt kohtunikkonna väärtushinnangute küsimusega.

1.6 Kohtujuristide koolitussüsteemi loomise toetamine

1.6.1 Kohtujuristide koolitamine

Strateegia punktis 4.6. on toodud välja probleem, et kohtujuristidel puudub koolitussüsteem. See tähendab, et süsteemselt ja järjepidevalt ei tegeleta kohtuteenistujatega, kelle teadmistest ja oskustest sõltub suurel määral kohtumenetluste tõhusus. Strateegia punktis 7.6 on öeldud, kohtujuristidele kui olulistele kohtute töö toetajatele ning kohtunike järelkasvu allikale on vaja korraldada koolitusi nende spetsiifikast lähtudes, samuti võimaldada osalemist vaid neile mõeldud oskuskoolitustel, kus oleks võimalik arutleda väiksemates gruppides. Selleks, et kohtujuristid saaksid ennast täiendada Euroopa Liidu õiguses, tuleb neile võimaldada ka väliskoolitustel osalemist.

Selle probleemi lahendamisel 2021. aastal edasi ei liigutud. Probleemi leevendamiseks on jätkuvalt avatud kohtunike koolitused osaliselt ka kohtujuristidele, kuigi Riigikohtul ja kohtunike koolitusnõukogul ei ole sellist kohustust, ning kõigi koolituste puhul pole seda metodoloogilistel kaalutlustel võimalik teha (grupp hoitakse teadlikult väike).

Riigikohus ja Justiitsministeerium sõlmisid 2021. aastal kokkuleppe, mille järgi eraldab ministeerium kokkulepitud summas vahendid kohtujuristide ja kohtunikuabide osalemiseks kohtunike koolitustel ning kohtujuristidele suunatud kahe eraldi koolituse korraldamiseks. Kokku lepitud summa eraldatakse Riigikohtule vastavasisulise koostöökokkuleppe alusel. Kohtujuristidel puudub iga-aastane koolitusprogramm, nende koolitusvajaduse hindamine ja koolitusele tagasiside saamine ei ole järjepidev, vaid toimub ühe aasta kaupa.

Diskussioon selle üle, milline võiks olla kohtujuristide ja kohtunikuabide koolitamine järgnevatel aastatel, jätkub. Arutuse all on olnud kolm võimalikku põhimõtet: 1) muuta kohtute

seadust ja sätestada selles Riigikohtu kohustus korraldada ka kohtujuristide koolitust, kes tagab selleks vajaliku eelarve edaspidi ise RES/RE protsessis; 2) jätkata n-ö kokkulepete põhiselt (tehakse aastased lepingud, lepitakse kokku koolituse hinnastamine, vaid kohtujuristidele mõeldud koolituste maht ja rahade eraldamise põhimõtted); 3) tulevikus võiks olla Eestis üks koolitusasutus (kas siis eraldi asutus või nt Tartu Ülikooli juurde loodud täienduskoolituse keskus), kes tegeleb kõigile juriidiliste elukutsete esindajatele õiguskoolituste pakkumisega.

Eialgu liigutakse aga edasi nii, et 2022 (ja 2023) jätkatakse Riigikohtu poolt korraldatavatel koolitusel kohtujuristide osalemise rahastamist Justiitsministeeriumi poolt samas mahus.

Lisaks sõlmiti 2021. aastal justiitsministeeriumiga kokkulepe, et kohtuteenistujate kontaktasutus EJTN vahendataval koolitustel on Riigikohus. See tähendab, et Riigikohus võtab enda kanda kohustused, mis on seotud EJTN-i programmi raames pakutavate kohtuteenistujate koolituste vahendamisega. EJTN-i puhul vahendavad kohtud ise Riigikohtule osalussoovijaid ning see on suunatud eelkõige vanemkohtujuristidele.

1.6.2. Kohtuteenistujate koolitamine

Kohtunike koolituse strateegia punktis 3 on öeldud, et koolitatakse eeskätt kohtunikke, kuid võimalust mööda ka kohtujuriste, konsultante, nõunikke ja kohtunikuabisid.

Riigikohus jätkas kohtuteenistujatele õiguskoolituste korraldamist 2021. aastal lepingu alusel Justiitsministeeriumiga. Kohtuteenistujate õiguskoolituste peamised sihtgrupid on kohtuistungis sekretärid, referendid, registri- ja kinnistussekreterid, kantseleijuhatajad. 2021. aastal toimusid koolitused kriminaal- ja väärtemenetlusest, tsiviilkohtumenetlusest, registrimenetlusest, asja- ja kinnistusraamatuõiguse arengutest ja praktilistest probleemidest kaasusõppe vormis, kokku viiel koolituspäeval. Ühtlasi pakuti kohtuteenistujatele võimalust osaleda veebipõhisel kursusel „Õiguse alused mittejuristile“ ning samateemalisel jätkukursusel, kus käsitleti õiguse algtõdesid.

Kohtuteenistujate õiguskoolituste koolitusaastat saab hinnata saadud tagasisidest lähtudes edukaks. Kohtuametnike õiguskoolituste korraldamist jätkatakse ka 2022. aastal senisel viisil ehk Riigikohtu ja Justiitsministeeriumi vahel sõlmitud koostöökokkuleppe alusel.

1.7 Uued õppevahendid

Strateegia punkt 7.8 näeb eesmärgina ette uute õppevahendite koostamise ja kättesaadavuse toetamise. 2021. aastal panustati järelvaadatavate koolituste hulga, kvaliteedi ja kasutajamugavuse suurendamise ning uute tehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõttu toetamiseks iseseisvat õppimist. Koolitusmaterjalid edastati osalejate e-postile riigitöötaja iseteenindusportaali (RTIP, www.riigitootaja.ee) kaudu. Samuti oli toimunud koolituse materjal kättesaadav RTIP-is vastava koolituse all. Ümarlaudade kokkuvõtted, koolituste heli- ja videosalvestised ning muu huvipakkuv materjal avaldati kodulehel aadressil koolitus.riigikohus.ee. 2021. aastal lisati kodulehele 19 salvestist, mida on võimalik järelvaadata või - kuulata.

2021. aastal ei olnud võimalust toetada eestikeelse õppekirjanduse, sh tõlkeõpikute väljaandmist ega elektrooniliste kohtumenetluse kommentaaride väljaandmist ja uuendamist. Seega ei jõutud strateegia punkti 7.8 meetmete 3 ja 4 realiseerimiseni. Riigikohus uurib rahastamisvõimalusi järgmise tõlkeõpiku avaldamiseks. Üheks võimalikuks allikaks on Justiitsministeeriumile Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra toetuste raames eraldatud vahendid, mida on võimalik kasutada ka alaealiste erikohtlemist käsitleva erialase tõlkekirjanduse väljaandmise rahastamiseks.

1.8 Kohtute avaliku suhtluse parandamine

Strateegia punkt 7.7 näeb ette, et kohtunikest kõneisikutele pakutakse regulaarselt koolitusi. 2021. aasta koolitusprogrammis oli selleks kolm koolitust (vt tabel 1, koolitused 26, 40 ja 37):

- 1) Kõneisikute meediakoolitus edasijõudnutele
- 2) Meediasuhtlus
- 3) Avalik esinemine

1.9 Väliskoolitused ning välissuhtlus

Strateegia punkti 6 järgi soodustatakse ja toetatakse kohtunike osalemist Euroopa Liidu liikmesriikide, teiste demokraatlike riikide ja organisatsioonide korraldatud koolitustel ja õppevisiitidel. Riigikohus võtab osa kohtunike koolitusega tegelevate välisorganisatsioonide tööst.

Riigikohus võtab jätkuvalt aktiivselt osa Euroopa Õigusalase Koolituse Võrgustiku (EJTN) tööst. 2018. aastast alates on Eesti Euroopa Liidu Õiguse Akadeemia (ERA) patroonriik, mis toob kaasa ERA koolituste soodsamad osalemistasud.

Riigikohus finantseerib kohtunike osalemist väliskoolitustel. Suurem osa nendest on EJTN-i ning ERA korraldatud koolitused.

Riigikohtu kaudu osalesid I ja II astme kohtunikud 2021. aastal väliskoolitustel kokku 51 korda². Väliskoolitustel osalemist mõjutasid väga suurel määral koroonaviiruse leviku tõttu rakendatud piirangud, enamus väliskoolituse üritustel osalemisi (kokku 34) toimus veebi vahendusel ning 17 koolitust toimus kohapeal.

2021. aastal osalesid kohtujuristid EJTN-i ja ERA väliskoolitustel kokku 15 korda. Viiel juhul osaleti veebi vahendusel ja kümnel juhul väliskoolitusel kohapeal. Alates 2021. aastast tegutseb Riigikohus kontaktasutusena EJTN-i programmi raames kohtuteenistujatele pakutavate väliskoolituste alase info vahendamisel. Kohtud annavad ise Riigikohtule teada osalussoovidest ning peavad silmas, et pakutavad koolitused on suunatud eelkõige vanemkohturistidele.

Jätkuvast viirusepuhangust hoolimata õnnestus Riigikohtul 2021. aasta septembris võõrustada viit väliskohtunikku, kes külastasid Eestit EJTN-i lühiajalise vahetusprogrammi raames. Eestit väisasid kaks halduskohtunikku ning kolm tsiviilkohtunikku Prantsusmaalt, Saksamaalt ja Rumeeniast. Tutvumaks Eesti justiitsüsteemiga, toimusid kohtumised Justiitsministeeriumis, Harju Maakohtus, Eesti Advokatuuris, Tallinna Ringkonnakohtus, Õiguskantsleri Kantseleis ja Riigiprokuratuuris. Vahetusprogrammi viimasel kahel päeval stažeerisid väliskohtunikud Harju Maakohtus ning Tallinna Ringkonnakohtus, kus neid võõrustasid kohtunikud Kadriann Ikkonen, Merit Helm, Kaire Pikamäe, Liis Arrak ja Meeli Kaur.

EJTN-i aastapikkuses vahetusprogrammis Euroopa Inimõiguste Kohtus osaleb üks kohtunik Harju Maakohtust. 2021. aastal käisid kohtunikud õppevisiitidel Haagi Rahvusvahelise Eraõiguse Konverentsis ja Euroopa Liidu Kohtus, osa õppevisiitidest toimus veebi teel.

² Arvestatud on iga üksikut osalemist. Näiteks kui kohtunik osales aasta jooksul kolmel väliskoolitusel, siis on arvestatud kolme osalemist.

EJTN lühiajalises vahetusprogrammis osales 4 kohtunikku, kes külastasid Hispaaniat, Saksamaad, Tšehhit ja Horvaatiat.

Kohtute kahepoolses grupivahetusprogrammis osales Eestist kaks gruppi – Tallinna Ringkonnakohtu delegatsioon külastas Riia regionaalkohut ning Tartu Maakohtu grupp käis visiidil Hispaanias tutvudes Melilla kohtute tööga. Nii Tallinna Ringkonnakohtus kui ka Tartu Maakohus võõrustasid külalisi omakorda Eestis.

Kohtu esimeeste vahetusprogrammi raames külastas Eestit esimese astme kohtu esimees Hollandist. Kolme päeva vältel võõrustasid teda Liina Naaber-Kivisoo Narva kohtumajas, Astrid Asi Harju Maakohtus ning Sirje Kaljumäe, Tiina Pappel ja Triin Uusen-Nacke Tartu Halduskohtus ning Tartu Ringkonnakohtus. Programmi mahtus ka külastus Justiitsministeeriumisse. Tallinna Ringkonnakohtu esimees võttis osa kohtu esimeeste vahetusprogrammist, külastades Prantsusmaal Tribunal Judiciaire de St Nazaire'i.

EJTN-is toimuvad kohtunike vahetusprogrammi töögrupi kohtumised, kus arutatakse vahetusprogrammidega seotud sisulisi ja korralduslikke küsimusi, panustamaks EJTN-i toimimisse ja arengusse. Töögrupi kohtumistel osaleb ka Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna nõunik Airi Püüa. Õigusteabe- ja koolitusosakonna juhataja esindab Riigikohut EJTN-i Peaassambleel ja Direktorite kohtumisel. 2021. aastal toimusid koosolekud hübriidüritustena.

2021. aasta aprillis pidi Riigikohus Tartus võõrustama EJTN seminari andmekaitse- ja privaatsusõiguse teemal. Viiruse leviku tingimustes aitasime EJTN-il koolituse korraldada veebis ja sünkroontõlkega. Osaleda said kõik huvitatud kohtunikud ning samuti kohtujuristid.

2021. aasta septembris korraldas ERA koostöös Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna ning Riigiprokuratuuriga Tallinnas seminari „Euroopa Liidu soolise võrdsuslikkuse õigus“, millel said osaleda kõik huvitatud kohtunikud, prokurörid ja ka kohtujuristid. Sünkroontõlkega seminar andis ülevaate ELi soolist võrdsuslikkust käsitlevatest õigusaktidest vastavalt Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktika tõlgendustele. Õpiti, kuidas eristada erinevaid õigusallikaid ja neid rakendada vastavalt olukorrale, eristada otsese ja kaudse diskrimineerimise olemuslikke kontseptsioone, tagada, et diskrimineerimise juhtumite puhul kohaldatakse kohtumenetluses tõendamiskohustust õigesti, tegutseda soopõhise rasedusest ja tasust tingitud diskrimineerimise puhul, rakendada soolise diskrimineerimise puhul tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone, kasutada Istanbuli Konventsiooni naistevastase vägivalla puhul, tuvastada ja tegeleda diskrimineerimisega tehisintellekti kontekstis, kohaldada õigesti eelotsuse menetlust.

2021. aastal Open Worldi programmi õppevisiidile Ameerika Ühendriikidesse polnud võimalik eelarvekärbete tõttu kohtunikke lähetada. 2022. aastal võtab Riigikohus koos Riigiprokuratuuriga programmist taas osa.

1.10 Koolituste hea koostöö kokkulepe prokuratuuri ja advokatuuriga

Strateegia punktis 5 on välja toodud partnerluse ja dialoogi tähtsus kõikide huvigruppidega. Kohtunike koolitusnõukogu, Eesti Advokatuuri ja prokuratuuri sõlmitud koolituskoostöö lähtealuste ning hea tava järgi on kohtunikel alates 2019. aastast olnud võimalus osaleda nii prokuratuuri kui ka advokatuuri koolitustel. 2021. aastal osalesid kohtunikud advokatuuri koolitustel (15 osalejat), kuid prokuratuuri koolitustel ükski kohtunik kahjuks ei osalenud. Jätakuvalt on nii prokuröridel kui ka advokaatidel suur huvi kohtunike koolituste vastu – prokurörid osalesid kohtunike koolitustel 97 ja advokaadid 147 korral.

Koolitusnõukogu otsustab iga aasta alguses pärast kohtusüsteemi inimeste registreerumist koolitustele, mis koolitused advokaatidele ja prokuröridele avatakse, juhindudes koolituste eesmärkidest ning osalejate arvust. Koolituste kavandamisel ja korraldamisel lähtub iga pool (kohtunike koolitusnõukogu ja Riigikohus, prokuratuur, advokatuur) enda põhisihtrupi vajadustest.

1.11 Koolitajate tunnustamine

Koolitusnõukogu on alates 2011. aastast tunnustanud parimaid koolitajaid, kes on silma paistnud kõrge kvaliteediga koolitustega või kellel on muid suuri teeneid koolitussüsteemi arendamisel. Koolitusnõukogu teeb oma valiku kohtunike ja kohtujuristide saadetud ettepanekute põhjal. Parim koolitaja tehakse traditsiooniliselt teatavaks kohtunike täiskogule eelneval Riigikohtu esimehe pidulikul vastuvõtul.

2021. aastal tunnustas koolitusnõukogu Kadri Krebsteini kui parimat koolituste korraldajat. 2019. aastal valis koolitusnõukogu riigikohtunik Erik Kergandbergi läbi aegade parimaks koolitajaks. Parima koolitaja tunnustuse on seni saanud veel Sten Lind (2018), Julia Laffranque (2016), Meelis Eerik (2015), Kaupo Paal (2014), Margit Vutt (2013), Villu Kõve (2012) ja Indrek Rahi (2011). Parim koolituste korraldaja 2020 sai kingituseks klaasikunstnik Tiina Sarapu teose.

1.12 Strateegia rakendamise edukuse hindamine

Strateegia punktis 8 on antud näitajad, mille järgi hinnata strateegia rakendamist. Allolevas tabelis on kajastatud 2021. aasta näitajad võrreldes algtasemega.

		Algtase	2021
1	Usaldus kohtute vastu	63%	71% ³
2	Menetlusosaliste rahulolu	80% kohtusse pöördujatest peab kohut usaldusväärseks või pigem usaldusväärseks	2021. aastal kohtusse pöördujate rahulolu ei uuritud, aga professionaalsetest menetlusosalistest on kohtu tööga rahul 92% sihtrühmast ⁴
3	Koolituses osalenute hinnang/rahulolu	Osalejate hinnangul vastasid 2020. a	Osalejate hinnangul vastasid 2021. a koolitused

³ Turu-uuringute AS. Kättesaadav: <https://www.riigikohus.ee/et/uudiste-arhiiv/uuring-kohtuid-usaldab-71-protsenti-eesestimaalastest> (3.02.2022).

⁴ Menetlusosaliste rahulolu-uuring 2021: <https://www.kohus.ee/sites/default/files/inline-files/MORU%20aruanne%202021%20%28lahendi%20saanud%20menetlusosalised%29%20%28002%29.pdf>

		koolitused ootustele ning koolitajatega oldi rahul	ootustele ning koolitajatega oldi rahul
4	Kohtunike hõlmatus koolitustega	2020. a osales koolitustel 188 kohtunikku (kokku oli ametis 240 kohtunikku), so 78% kohtunikest. Kohtunike osalemiskordi koolituspäevadel oli kokku 930, st keskmiselt osales 1 kohtunik 4,9 koolituspäeval	2021. a osales koolitustel 196 kohtunikku (kokku oli ametis 241 kohtunikku), so 81% kohtunikest. Kohtunike osalemiskordi koolituspäevadel oli kokku 1084, st keskmiselt osales 1 kohtunik 5,5 koolituspäeval
5	Alustavate kohtunike hõlmatus koolitustega	2020. a osales koolitustel 41 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 41 alustavat kohtunikku) so 100% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevadel oli kokku 259, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 6,3 koolituspäeval	2021. a osales koolitustel 28 alustavat kohtunikku (kokku oli ametis 29 alla 3-aastase staažiga kohtunikku) so 96,5% alustavatest kohtunikest. Alustavate kohtunike osaluskordi koolituspäevadel oli kokku 176, st keskmiselt osales 1 alustav kohtunik 6,3 koolituspäeval.
6	Kohtujuristide hõlmatus koolitustega	2020. a osales koolitustel 182 kohtujuristi (kokku oli ametis 207 kohtujuristi), so osales 88% kohtujuristidest. Kohtujuristide osalemiskordi koolituspäevadel kokku oli 711, st keskmiselt osales 1 kohtujurist 3,9 koolituspäeval.	2021. a osales koolitustel 199 kohtujuristi (kokku oli ametis 205 kohtujuristi seisuga 31.12.21), so osales 97% kohtujuristidest. Kohtujuristide osalemiskordi koolituspäevadel kokku oli 960, st keskmiselt osales 1 kohtujurist 4,8 koolituspäeval.
7	Koolitusnõukogu hinnang strateegia elluviimisele	Ülevaade strateegia elluviimiseks kiideti heaks	Koolitusnõukogu pidas strateegia rakendamist 2021. aastal edukaks ja tulemuslikuks.

2. 2021. aasta kohtunike koolitusprogrammi täitmine

2.1 Üldinfo

2021. aastal korraldati 55 koolitust, mille kestus oli kokku 59 koolituspäeva (vt tabel 1). 196 erinevat kohtunikku osales Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakonna korraldatud koolitustel.⁴ Kokku osaleti nimetatud koolitustel 2658 korral.⁵

2021. aastal jäid Covid-19 viiruse leviku tõttu ära järgmised programmis olnud koolitused:

1. Sanktsiooniõigus

2022. aastasse lükkusid edasi järgmised koolitused:

1. Saneerimisseaduse seadusemuudatused
2. Kõneisikute meediakoolitus edasijõudnutele
3. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse tutvustus
4. Lepitamine kohtumenetluses
5. Elatise ümarlaud – hea praktika jagamine
6. Isiku kinnisesse asutusse paigutamise ümarlaud II
7. Alustavate kohtunike juhendajate ümarlaud
8. Majanduskuritegevus
9. Korrakaitseõigus
10. Tehisintellekti jätkukoolitus
11. Turvataktika

2021. aastal lisandusid jooksvalt järgmised koolitused:

1. Täitemenetluse lõpetamine aegumise tõttu – ümarlaud
2. Virtuaalistungi-teemaline ümarlaud
3. Rahvusvaheline julgeolekukeskkond ning ohuhinnangute kujundamine (11. november, Tallinn)
4. Nakkushaiguste leviku tõkestamine ja immuniseerimine

2021. aastal toimus koostöös Tartu Ülikooliga 104 akadeemilise tunni pikkune Moodle'i veebikursus „Psühhiaatria kohtumenetluses“.

⁴ 31.12.2021 seisuga oli ametis 241 kohtunikku.

⁵ Arv sisaldab kohtunikke, kohtujuriste, nõunikke ja kõiki teisi, kes koolitustel ja ümarlaudadel osalesid. Arvestatud on iga üksikut osalemist. Näiteks kui isik osales aasta jooksul viiel koolitusel, siis on arvestatud viit osalemist.

Tabel 1. 2021. aasta koolitusprogrammi täitmine koolituste kaupa

Nr	Koolitus	Kuupäev	Koht
1.	Suhtluskoolitus	20.–21.01.2021	Veeb
2.	Brüssel II <i>bis</i> (EL) 2019/1111	21.01.2021	Veeb
3.	Brüssel II <i>bis</i> (EL) 2019/1111	22.01.2021	Veeb
4.	Karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemid	29.01.2021	Tartu/veeb
5.	Karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemid	19.02.2021	Veeb
6.	Psühhiaatria kohtumenetluses	01.03.2021- 17.06.2021	E-õpe (pikk kursus)
7.	Alaealiste erikohtlemine kohtumenetluses	04.03.2021	Veeb
8.	Riigikohtu halduskolleegiumi aktuaalne praktika	15.04.2021	Tartu/veeb
9.	Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve praktika	16.04.2021	Veeb
10.	Ajajuhtimine	28.04.2021	Veeb
11.	DNA analüüsid	29.04.2021	Veeb
12.	Tartu Ringkonnakohtu, Tartu Maakohtu ja Viru Maakohtu ümarlaud (tsiviil)	03.05.2021	Veeb
13.	Tehisintellekt ja kohtumenetlus	06.05.2021	Tartu/veeb
14.	Pankrotimenetluse aktuaalprobleemid	13.05.2021	Veeb
15.	Praktiline majandustegevus	14.05.2021	Veeb
16.	Virtuaalistungi-teemaline ümarlaud	19.05.2021	Tartu
17.	Riigikohtu, ringkonnakohtute ja halduskohtute ümarlaud	20.05.2021	Tartu/veeb
18.	Pankrotimenetluse aktuaalprobleemid	20.05.2021	Veeb
19.	Individaalse tagasisidega kohtulahendite põhjendamise koolitus halduskohtunikele	21.05.2021	Tallinn
20.	Autoriõiguse rikkumise hindamine ja õiguskaitsevahendid	27.05.2021	Tallinn/veeb
21.	Isiku kinnisesse asutusse paigutamise ümarlaud	28.05.2021	Veeb
22.	Võistleva kohtumenetluse ümarlaud	28.05.2021	Tartu/veeb
23.	Hooldusõiguse ja suhtlemiskorra ümarlaud	02.06.2021	Tartu/veeb
24.	Läbipõlemise ennetamine staažikatele kohtunikele	03.06.2021	Tartu
25.	Täitemenetluse lõpetamine aegumise tõttu – ümarlaud	10.06.2021	Veeb
26.	Kõneisikute meediakoolitus edasijõudnutele	16.06.2021	Tartu
27.	Menetluse juhtimine tsiviilkohtunikele ja halduskohtunikele	17.-18.06.2021	Tartu
28.	Euroopa Liidu käibemaksuõiguse jätkukoolitus	26.-27.06.2021	Tartu/veeb
29.	Häälekoolitus	02.09.2021	Tallinn
30.	Kaubamärgi rikkumisest tulenevad nõuded ja vastuväited	03.09.2021	Tallinn

31.	Keskkonnaõigus	03.09.2021	Veeb
32.	Toimetulek stressiga: psühholoogiline eneseabi	09.09.2021	Tartu
33.	Tallinna Ringkonnakohtu, Harju Maakohtu ja Pärnu Maakohtu ümarlaud	16.09.2021	Tallinn
34.	Kohtulahendite koostamine süüteo asjades	22.09.2021	Tallinn
35.	Turvataktika	23.09.2021	Tallinn
36.	Turvataktika	30.09.2021	Tallinn
37.	Meediasuhtlus	01.10.2021	Tartu
38.	Euroopa Liidu Kohtu aktuaalne praktika	01.10.2021	Tallinn
39.	Halduskohtunike ja advokaatide ümarlaud	05.10.2021	Tartu/veeb
40.	Avalik esinemine	08.10.2021	Tallinn
41.	Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse rakenduspraktika	14.10.2021	Tartu/veeb
42.	Karistusõiguse üldosa: subjektiivne süüteokoosseis, ettevaatamatus- ning tegevusetusdeliktid	14.10.2021	Tallinn/veeb
43.	Karistusõiguse üldosa: subjektiivne süüteokoosseis, ettevaatamatus- ning tegevusetusdeliktid	15.10.2021	Tartu/veeb
44.	Euroopa Prokuratuur	22.10.2021	Tartu/veeb
45.	Tsiviilkohtumenetluse aktuaalne praktika	28.10.2021	Tartu/veeb
46.	Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika	29.10.2021	Tartu/veeb
47.	Tsiviilõigus halduskohtunikele	04.11.2021	Tartu/veeb
48.	Elatise määramise uue süsteemi tutvustus	05.11.2021	Veeb
49.	Seltsingulepingu sätete kohaldamine vara jagamisel	11.11.2021	Tallinn
50.	Seltsingulepingu sätete kohaldamine vara jagamisel	18.11.2021	Tartu
51.	Kohtulahendite koostamine süüteasjades	19.11.2021	Tallinn
52.	Sotsiaaltoetused ning puude raskusastme tuvastamine	02.12.2021	Veeb
53.	Riigikohtu ja ringkonnakohtute ümarlaud	08.-09.12.2021	Otepää
54.	Kohtulahendi koostamise koolitus alustavatele süüteovaldkonna kohtunikele	09.12.2021	Tallinn
55.	Nakkushaiguste leviku tõkestamine ja immuniseerimine	20.12.2021	Tartu/veeb

Enamus 2021. aasta I kvartali koolitustest toimus veebis. Tartu koolitused toimusid Riigikohtu konverentsisaalis (Lossi 17), Tallinna koolitused toimusid Õiguskantsleri Kantseleis ja suurema osalejate arvuga koolitused toimusid Euroopa Hotellis.

2.2 Ülevaade toimunud koolitusüritustest

2.2.1 Valdkonnaülesed õiguskoolitused

2021. aastal toimus viis valdkonnaülest koolitust (sh üks e-kursus), kokku neljal koolituspäeval.

1. Riigikohtu praktika põhiseaduslikkuse järelevalve asjades (16. aprill, veeb)

Üheksa-aastase vahe järel leidis taaskord aset koolitus Riigikohtu praktikast põhiseaduslikkuse järelevalve asjades, mille viis läbi põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi nõunik Katri Jaanimägi. Õppepäeva põhiraskus lasus konkreetsetel normikontrollil, käsitledes küsimusi konkreetse normikontrolli algatamisest esimese ja teise astme kohtutes koos ülevaatega asjakohasest kohtupraktikast perioodil 2016-2021. Samuti peatuti koolitusel arengutel võrdsuspõhiõiguse dogmaatikas. Loeng pälvis arvukalt kiidusõnu. Koolituse videosalvestis on kohtunikele ja kohtujuristidele kättesaadav koolituse kodulehel (www.koolitus.riigikohus.ee).

2. DNA analüüsid (29. aprill, veeb)

Praktilise suunitlusega veebiseminaril võeti lähema vaatluse alla uuringud suguluse kindlakstegemiseks ning isikusamasuse tuvastamiseks. Nimetatud teemadel olid kohtunikele teejuhtideks Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi DNA-osakonna juhataja Maarja Sadam ning DNA-osakonna ekspert Kadri Tähnas. Koolituse esimeses veerandis käsitleti põlvnemisanalüüsi, misjärel keskenduti DNA-ekspertiisiaktidele kriminaalmenetluses, alustades eeltestide tutvustusest bioloogilise materjali kindlakstegemiseks, DNA-analüüside bioloogilistest alustest ja DNA-profiilide interpreteerimisprobleemidest ning lõpetades küsimustega ekspertarvamuse sisust ning tõendite kaalu hindamisest. Osalejatel jäid koolitusega väga rahule. Leiti, et veebiseminar andis valdkonnast tervikliku ja põhjaliku ülevaate. Ühtlasi peeti tänuväärseks, et koolituse viisid läbi valdkonda süvitsi tundvad eksperdid. Samuti hinnati kõrgelt osalejate aktiivset kaasamist läbi interaktiivsete küsitluste rakendamise.

3. Tehisintellekt ja kohtumenetlus (6. mai, Tartu ja veeb)

Johtuvalt tõsiasiast, et tehisintellekti rakenduste ehk krattide kasutamine meie igapäevaelus, sh haldus- ja kohtumenetluses, on muutumas üha laialdasemaks, viidi meie kohtunikukonnale läbi õppepäev, kus süüviti tehisintellekti olemusse ning selle kasutusvõimalustesse. Arvestades teemavaldkonna aktuaalsust kõigi kohtumenetluse poolte jaoks kaasati koolitusele laiemalt ka prokuröre ning advokaate. Koolitus algas Tarkvara Tehnoloogia Arenduskeskuse (STACC) juhataja Kalev Koppeli praktiliste näidetega pikitud ülevaatega krattide olemusest ning nende loomisprotsessist, käsitledes sealhulgas kratiloome potentsiaalseid ohukohti. Päeva teises osas võeti Harju Maakohtu kohtuniku Kai Härmandi juhtimisel täpsema vaatluse alla krattide strateegilised suundumised koos rahvusvahelise ning siseriikliku õigusraamistikuga. Osalejatel jagus koolitusele vaid kiidusõnu. Esile tõsteti nii hea ülevaate saamist mahukast ning meie õiguspraktikute jaoks veel üsnagi uudsest ning kiiresti arenevast teemavaldkonnast koos lektorite professionaalse loengupidamise stiiliga. Kratikoolitustega on plaanis jätkata 2022. aastal. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

4. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika (29. oktoober, Tartu ja veeb)

2021. aastal jätkati traditsioonilise koolitusega Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast. Õppepäeva viis sel korral läbi riigikohtunik Peeter Roosma, kes asus alates 2020. a jaanuarist ametisse Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunikuna. Koolituse põhirõhk lasus 2020. ja 2021. a esimese poole olulisemate suurkoja lahendite ning Eesti suhtes tehtud otsuste sisu avamisel.

Samaselt varasemaga peatuti lähemalt ka Euroopa Inimõiguste Kohtus aset leidnud arengutel (sh koroonapandeemia mõjudel EIK tööle) ning EIK menetlusstatistikal. Hoolimata asjaolust, et jätkuv viirusepuhang pärssis märgatavalt auditoorset osalust, oli osalejate vastukaja igati positiivne. Kiidusõnu teenis nii lektori teadmiste edasiandmise laad kui ka hästiliigendatud loeng, kus iga kaasuse juures anti esmalt põgus ülevaade juhtumi tähtsaimatest asjaoludest, millele järgnes kohtu järelduste lähem analüüs. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

5. Kohtupsühhiaatria e-kursus (2021. märts-juuni)

2021. aasta kevadsemestril käivitus koostöös Tartu Ülikooli psühhiaatriakliinikuga valminud kohtupsühhiaatria e-kursus, kus 14 nädala vältel anti meie õiguspraktikutele ülevaade psüühilise seisundi hindamisel kasutatavatest põhimõistetest ja peamistest juriidilises kontekstis olulistest psüühikahäiretest ning kasutatavatest diagnostika- ja ravimeetoditest. Samuti käsitleti kursusel kehtivas seadusandluses reguleeritud olukordi, kus kohtumenetluses võib olla vajalik vaimse tervise alaseid eriteadmisi rakendada. Kursus viidi läbi Tartu Ülikooli õpikeskkonnas Moodle, olles kättesaadav nii kohtunikele, nõunikele ja kohtujuristidele, prokuröridele ja advokaatidele ning juura- ja meditsiinitudengitele. Veebikoolituse ettevalmistamisel osales kokku 14 lektorit, videoloengute kogumaht küündis 68 akadeemilise tunnini. E-kursus pälvis laialdast ning ülimalt positiivset vastukaja. Kohtupsühhiaatria e-kursus jätkub 2022. aastal.

2.2.2 Õiguskoolitused eraõiguses

2021. aastal toimus eraõiguse valdkonnas 15 koolitust ja ümarlauda kokku 19 koolituspäeval.

1. Brüssel II bis (EL) 2019/1111 (21. jaanuar, veebis ja 22. jaanuar, veebis)

Koolituspäeva esimeses pooles andis Riigikohtu nõunik Maarja Torga ülevaate Brüssel II bis (EL) 2019/1111 määruse eelloost, määruse vahekorra teiste Eesti rahvusvahelise eraõiguse aktidega, kohtualluvuse kontrollimisest, täitedokumentide tunnustamisest, täidetavaks tunnistamisest ja täitmisest. Teema näitlikustamiseks lahendati koos ka lühikaasuseid. Koolituspäeva teises osas andis Haldi Koit, nõunik justiitsküsimustes EV alalises esinduses ELi juures, ülevaate määruste lisadest ja nende täitmisest ning tunnistuste väljastamisest. Osalejad pidasid väga kasulikuks praktilisi näiteid ja ülesandeid. Toodi välja, et mõlemad lektorid valdasid teemat ning andsid seda oskuslikult edasi, sisu oli asjalik ning nõudis aktiivset kaasamõtlemist. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

2. Pankrotiõiguse aktuaalprobleeme (13. mai, Tartus ja veebis ja 20. mai, veebis)

Pankrotiõiguse aktuaalprobleemide koolituse viisid läbi Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Kersti Kerstna-Vaks ning Tartu Ringkonnakohtu kohtujurist ja Tartu Ülikooli pankrotiõiguse lektor Mari Schihalejev. Koolituspäeva alustas Kersti Kerstna-Vaks, kes tutvustas pankrotiseaduse muudatuste peamisi eesmärgi. Käsitleti muudatusi maakohtu menetlustes, halduri nimetamist ja kinnitamist, võlgniku vannet, muudatusi ringkonnakohtu menetluses, nõuete esitamist ja kaitsmist, aresti ja kohtuliku hüpoteegi lõppemist, ärikuulutust. Päeva teises pooles andis Mari Schihalejev ülevaate hääle arvu määramise temaatikast pankrotimenetluses ning täitemenetluse jätkamisest ajutise halduri nimetamisel ja pankroti väljakuulutamisel. Osalejad pidasid teemakäsitlusi asjakohaseks, sest anti praktiline ülevaade hiljutisest praktikast pärast pankrotiseaduse muutmist. Kahe lektori dialoog ning arutelu osalejatega oli huvitav jälgida. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

3. Autoriõiguse rikkumise hindamine ja õiguskaitsevahendid (27. mai, Tallinnas ja veebis)

Koolitusel käsitles Riigikohtu nõunik Gea Lepik olulisemaid küsimusi, mis tõusetuvad autoriõiguse rikkumisel põhineva hagi lahendamisel, mh teose õiguskaitse kriteeriumid, autori varaliste õiguste rikkumine (reprodutseerimine, töötlemine ja üldsusele suunamine) ning võimalikud õiguskaitsevahendid ja nende kohaldamise eeldused. Koolituspäeva teises pooles tutvustas Justiitsministeeriumi intellektuaalse omandi ja konkurentsioiguse talituse nõunik Kärt Nemvalts Eesti õiguses seoses Euroopa Liidu direktiivide 2019/790 (nn DSM või digitaalse ühtse turu direktiiv) ja 2019/789 (nn KabSat 2 direktiiv) ülevõtmisega tehtavaid muudatusi. Kõnealustest muudatustest käsitleti põhjalikumalt autorilepingutega seonduvat. Osalejad töid välja, et lektorid esitasid teemat selgelt ja arusaadavalt ning kasulik oli ka diskussioon osalejate ja koolitajate vahel. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

4. Isiku kinnisesse asutusse paigutamise ümarlaud (28. mai, Tartus ja veebis)

Ümarlaul andis Riigikohtu tsiviilkolleegiumi nõunik Karolyn Krillo ülevaate olulisemast Riigikohtu praktikast isiku kinnisesse asutusse paigutamise menetluses ning seejärel arutleti aktuaalsete probleemide üle. Pikemalt peatuti viiel teemal: ohtlikkuse hindamine, esialgse õiguskaitse kohaldamine, esindaja määramine, kinnisesse asutusse paigutamise pikendamine ja lõpetamine ning teiste isikute ärakuulamine. Ümarlaurahva eesmärgiks oli menetluse probleemkohtade kaardistamine. Ümarlaurahva juhatas Riigikohtu esimees Villu Kõve. Ümarlaul tõusetunud teemadest valmistab Riigikohus ette konkreetsed ettepanekud seadusemuudatusteks, mis tulevad arutlusele 2022. aastal toimuval erinevaid osapooli hõlmaval jätkuümarlaulal.

5. Hooldusõiguse ja suhtlemiskorra ümarlaud (2. juuni, Tartus ja veebis)

Ümarlaul arutleti hooldusõiguse ja suhtlemiskorra üldiseid küsimusi, lapse heaolu, esialgse õiguskaitse kohaldamist, lapse ärakuulamisega seonduvat, kohtu ootusi lastekaitsetöötajatele, lapse ja vanema esindaja rolli, lapse vahelduva elukoha võimalikkust ning ka suhtluskorra sundtäitmise võimalusi. Ümarlaud korraldati koostöös advokatuuriga ning sellel osalesid laiapõhjalise arutelu tarvis ka lastekaitsetöötajate, Sotsiaalkindlustusameti, Justiitsministeeriumi ja Õiguskantsleri Kantselei esindajad. Ümarlaurahvalt jäi kõlama sõnum, et hooldusõigust ning suhtlemiskorda puudutavates menetlustes on väga oluline arvestada lapse huve ning kõik peaksid lahenduse nimel koostööd tegema (kohus, lastekaitse, advokatuur). Ümarlaurahva juhatas Viru Maakohu esinaine Liina Naaber-Kivisoo. Ümarlaurahva kokkuvõte on kättesaadav koolituse kodulehel.

6. Nõuete aegumine täitemenetluses (10. juuni, veebis)

2021. aasta kevadel võttis Riigikogu vastu täitemenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse, millega muudeti lihtsamaks täitemenetluse lõpetamine tsiviilnõudes täitmise aegumise tõttu. Ümarlaul peatuti muu hulgas avaldusele esitatavatel nõuetel, riigi õigusabil ja menetlusabi andmisel, kohtueelsel menetlusel (kui isik on pöördunud esmalt kohtutäituri poole), nõuete eraldamise ja liitmise küsimustel, menetlustähtaegadel, aegumise peatumise ja katkemisel, menetluskuludel. Osalejad pidasid ümarlaurahva väga kasulikuks, sest vahetult sai lahendada praktikas tekkinud probleeme ning arutelu aitas kaasa edasise praktika ühtlustamisele. Ümarlaurahval osalesid ka kohtutäiturite esindajad. Arutelu juhatasid Harju Maakohu kohtunikud Kai Härmand ja Merit Helm. Ümarlaurahva kokkuvõte on kättesaadav koolituse kodulehel.

7. Kaubamärgi rikkumisest tulenevad nõuded ja vastuväited (3. september, Tallinnas)

Koolitusel käsitles Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Gea Lepik olulisemaid küsimusi, mis tõusetuvad kaubamärgi rikkumisest tuleneva hagi lahendamisel, sh kohtualluvuse ja kohalduva

õiguse määramine, kaubamärgiomaniku ainuõiguste sisu ning õiguskaitsevahendid Eesti ja Euroopa Liidu kaubamärgi rikkumise korral. Patendivolinik ja Patendivolinike Kojas kutsekomisjoni esimees Ingrid Matsina peatus lähemalt kaubamärkide äravahetamise tõenäosuse analüüsil, sh nii tähistest kui ka kaupade ja teenuste sarnasuse hindamisel ja mainega kaubamärkide kaitse erisustel. Patendivolinik Almar Sehver tutvustas kostja võimalusi menetluses spetsiifiliste vastuväidete või vastuhagi esitamiseks ning käsitles neist levinumate lahendamist, sh kaubamärgi tegeliku kasutamise kohustuse täitmise hindamist ning kaubamärgi eristusvõime arvestamist märkide äravahetamise tõenäosuse analüüsis. Koolitusel anti ülevaade asjaspepuutuvast Euroopa Liidu Kohtu praktikast ja toodi praktilisi näiteid. Koolitus toimus koostöös Patendivolinike Kojaga. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

8. Euroopa Liidu Kohtu aktuaalne praktika (1. oktoober, Tallinnas ja veebis)

Koolituspäeva esimeses osas anti ülevaade menetluse põhimõtetest EL Kohtus, kasutatavatest tõlgendusmeetoditest ja kohtulahendite ülesehitusest ja analüüsist, peatuti ka eelotsuse taotluse sisu küsimustel. Seejärel tutvustas lektor Euroopa Kohtu suurkohtu olulisemaid lahendeid vahemikus 2020.a – 2021.a ning Eesti kohtute dialoogi Euroopa Kohtuga. Käsitleti ka olulisemaid ja huvitavamaid Euroopa Kohtu lahendeid tsiviilõiguse valdkonnas aastatel 2020-2021. Koolitusel osalejad pidasid saadud teadmisi väga kasulikuks ning esitlusviisi peeti kaasahaaravaks, ladusaks ning asjalikuks. Koolituse viis läbi Euroopa Liidu Kohtu Eesti tõlkeosakonna juhataja Liina Teras. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

9. Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse rakenduspraktika (14. oktoober, Tartus ja veebis)

Koolitusel käsitleti erinevaid kohtupraktika pinnalt tõusetunud korteriomandi- ja korteriühistuseaduse kohaldamise aktuaalseid probleeme. Muu hulgas peatuti erikasutusõigusel ja selle eristamisel kaasomandi kasutuskorrast ja korteriomanike muudest kokkulepetest, korteriomaniku ja korteriühistu nõuetel teise korteriomaniku vastu õigusrikkumise lõpetamiseks või sellest hoidumiseks, korteriomanike üldkoosoleku tühisuse tuvastamisel või kehtetuks tunnistamisel, korteriomaniku nõuetel korteriühistu vastu, hagimenetluse ja hagita menetluse eristamisel. Osalejad pidasid kasulikuks erinevate kohtuastmete olulise praktika väljatoomist ning lektorite diskussiooni auditooriumiga. Koolituse viisid läbi riigikohtunik Tambet Tampuu ja Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik Mati Maksing. Kuna korteriomandi- ja korteriühistuseaduse kohaldamise probleemid vajavad jätkuvalt lahendamist, tulevad olulisemad küsimused arutlusele 2022. aastal toimuval teemakohasel seminaril. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

10. Tsiviilkohtumenetluse aktuaalne praktika (28. oktoober, Tartus ja veebis)

Iga-aastast tsiviilkohtumenetluse aktuaalse praktika koolitust peetakse endiselt vajalikuks ning kasulikuks, sest see annab võimaluse süstemaatiliselt kokku võtta riigikohtu tsiviilkolleegiumi olulisemad sisukohad. Koolitusel käsitleti muu hulgas isiku kinnisesse asutusse paigutamise temaatikat, menetluskulude jaotamist ja kindlaksmääramist, riigi õigusabi tasu väljamõistmist, hagi tagamist, hagi menetlusse võtmisest keeldumist või läbi vaatamata jätmist õigusliku perspektiivituse tõttu, sama hagi teistkordse menetlemise keeldu, kohtudokumentide kättetoimetamist. Osalejate tagasiside oli nii koolituse sisule kui formaadile valdavalt positiivne. Koolituse lektoriteks olid riigikohtunikud Peeter Jerofejev ja Tambet Tampuu.

11. Elatise määramise uue süsteemi tutvustus (5. november, veebis)

Justiitsministeerium muutis alaealisele lapsele elatise kindlaksmääramise süsteemi perekonnaseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadusega, mis jõustus 1. jaanuaril 2022. Seetõttu oli oluline anda kohtusüsteemile ülevaade kehtima hakkavatest muudatustest, lektoriks oli Justiitsministeeriumi nõunik Andra Olm. Koolituse avasime

osalemiseks ka kõikidele teemast huvitatud advokaatidele. Koolitusel osalejad esitasid väga palju praktilisi küsimusi ning samuti juhtisid tähelepanu kohtute suurenevale töökoormusele seoses elatiseasjadega ning tekkida võivatele kitsaskohtadele. Kokkuvõttes peeti ülevaatlikku koolitust kasulikuks ning sooviti jätkukoolitust pärast mõninga praktika tekkimist. Kohtunike koolituskavas on plaanis korraldada elatiseasjade hea praktika jagamise ümarlaud 2022. aastal.

12. Seltsinguleping ja seltsingu sätete kohaldamine vara jagamisel (11. november Tallinnas, 18. november, Tartus)

Koolituspäeval tutvustas lektor muu hulgas seltsingu olemust, seltsinguvara ja selle tähendust, seltsingu kohaldumist abieluvälisele kooselule ja kaasomandi lõpetamist, illustreerides neid Riigikohtu olulisemate lahenditega. Lektoril oli ette valmistatud ka neli teemakohast kaasust, mida koos osalejatega õppe praktilisemaks kinnistamiseks lahendati. Koolitused said valdavalt positiivse tagasiside. Leiti, et väga kasulik oli selge ülevaade Riigikohtu lahenditest ja kaasuste lahendamine ning koolitaja esines kaasahaaravalt. Tehti ettepanek, et seltsingu küsimusi võiks edaspidi veel käsitleda kaasomandi lõpetamise, ühinguõiguse ja deliktiõiguse juures. Koolituse viis läbi riigikohtunik Kaupo Paal.

13. Tartu Ringkonnakohtu, Tartu Maakohtu ja Viru Maakohtu ümarlaud (3. mai, veebis)

Traditsioonilisel piirkondlikul ümarlaul oli maa- ja ringkonnakohtunikel võimalik arutleda asjakohaste tsiviilmenetlust puudutavate küsimuste üle. Muu hulgas peatuti suhtluskorral, riigilõivul, maksekäsust tulnud nõuetel, korteriühistuga seotud nõuetel, digitoimikul ja töövaidluskomisjonist tulnud nõuetel. Viiruselevikust tulenevatel põhjustel toimus ümarlaud veebis, kuid oli sellegipoolest igati sisukas. Kohtuastmete vahelise ümarlauaga on plaanis jätkata ka järgmisel aastal.

14. Tallinna Ringkonnakohtu, Harju Maakohtu ja Pärnu Maakohtu ümarlaud (16. september, Tallinn)

Traditsioonilisel piirkondlikul ümarlaul oli maa- ja ringkonnakohtunikel võimalik arutleda asjakohaste tsiviilmenetlust puudutavate küsimuste üle. Arutelu all olid mu hulgas küsimused vastuväitest kohtu tegevusele, tahtest olenematu ravi, menetluskulu rahaline kindlaksmääramine, kohaldatava õiguse väljaselgitamine välismaise elemendiga asjades, digitoimik, tähtaja määramise määrase kättetoimetamine või kättesaamise tuvastamine ja eeltõendamismenetlus. Kohtuastmete vahelise ümarlauaga on plaanis jätkata ka järgmisel aastal.

15. Riigikohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu ümarlaud (8.-9. detsember, Pühajärve)

Iga-aastasel tsiviilkolleegiumide kohtumisel käsitleti viimase aasta praktikas enim tähelepanu vajavaid teemasid. Muu hulgas olid arutluse all küsimused eeltõendamismenetlusest, määruskaebemenetluses uute asjaolude ja tõendite esitamise kohta, mittevaralise kahju hüvitamise võimalusest vanema ja lapse suhtlemiskorra rikkumisel, õigusabikuludest, täitedokumendist tulenevate nõuete aegumisest, digitoimiku pidamisest. Kohtuastmete vahelise ümarlauaga on plaanis jätkata ka järgmisel aastal.

2.2.3 Õiguskoolitused karistusõiguses

2021. aastal toimus karistusõiguse valdkonnas kuus koolitust (sh üks ümarlaud) kokku 10 koolituspäeval.

1. Karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemid (29. jaanuar, Tartu ja veeb; 19. veebruar, veeb)

Traditsiooniline karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemide koolitus leidis aset mõneti uues vormis. Samaselt varasemaga anti koolitusel ülevaade Riigikohtu kriminaalkolleeegiumi möödunud aasta olulisematest lahenditest, ent uudsena keskenduti eraldi olulisemale kohtupraktikale nii materiaals- kui ka menetlusõiguse vallas. Kestva viirusepuhangu tõttu leidsid algselt auditoorsete loengupäevadena kavandatud õppepäevad aset hübriid- ning veebiloengu vormis. Õppepäevad viisid läbi Riigikohtu kriminaalkolleeegiumi kohtunik Velmar Brett ning kriminaalkolleeegiumi nõunik Mario Truu. Hoolimata koolitusformaadi muutusest sai koolitus taaskord igati positiivse tagasiside osaliseks. Esile tõsteti nii tervikliku ülevaate saamist Riigikohtu kriminaalkolleeegiumi möödunud aasta praktikast, koolitajate meeldivat loengupidamise stiili ning Riigikohtu praktika võrdlevat käsitlust kahe koolitaja poolt. Karistusõiguse ja kriminaalmenetluse aktuaalprobleemide koolitus jätkub uuendatud formaadis ka 2022. aastal.

2. Alaealiste erikohtlemine kohtumenetluses (4. märts, veeb)

Kriminaal- ja halduskohtunikele mõeldud õppepäev oli liigendatud kaheks. Päeva alguses andis Õiguskantsleri Kantselei vanemnõunik Kristi Paron ülevaate laste parimate huvide hindamise protsessist, peatudes nii ÜRO lapse õiguse konventsiooni sisul ja kohaldamisel, lapse õiguste liigitamisel ja nende eripäradel, lapse parimate huvide esikohale seadmise põhimõtte sisustamisel ning lapsesõbraliku menetluse üldistel põhimõtetel. Loengupäeva teises osas, suunitlusega kriminaalkohtunikele, avati Justiitsministeeriumi nõunike Kaire Tamme ja Martin Ziehri poolt 2019. a detsembris jõustunud seadusemuudatuste sisu, millega laiendati kriminaalmenetluses alaealiste kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõiguslikke tagatisi. Osalejate vastukaja oli hea. Korduvat äramärkimist leidis Kristi Paroni informatiivne ja ülevaatlik loenguosa. Samuti toodi esile õppepäeva formaati, mis võimaldas koroonaviiruse laiemal leviku kiuste kõigil huvilistel koolitusel siiski osaleda.

3. Turvataktika (23. ja 30. september, Tallinn)

Praktilise kallakuga õppepäevade raames jagati kriminaal- ja halduskohtunikele teadmisi vahetu sunni rakendamise ja turvataktika põhimõtetest. Samuti võimaldas õppepäev oma käe ja silmaga tutvuda Politsei- ja Piirivalveametis kasutuses olevate erivahendite ja relvadega. Võimaldamaks simulatsioonharjutuste läbiviimist ning teadmiste paremat omandamist toimusid koolitused kuni kaheteistkümnestes gruppides. Õppepäevad viisid läbi Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud. Koolitused pälvisid arvukalt kiidusõnu. Kõrgelt hinnati nii õppepäevade formaati, kus teadmiste kinnistamine toimus eluliste näidete ja simulatsioonharjutuste varal. Kiiduväärseks peeti ka lektorite head teadmiste edasiandmise laadi koos valmidusega osalejate küsimustele vastamiseks. Süveneva viirusepuhangu tõttu lükkus edasi 2021. aasta oktoobriks kavandatud turvataktika õppepäev, mis leiab aset 2022. aastal.

4. Euroopa Prokuratuur (22. oktoober, Tartu ja veeb)

Euroopa Prokuratuuri tegevust tutvustava loengupäeva viis läbi Euroopa Prokuratuuri prokurör Kristel Siitam-Nyiri. Õppepäeva alustati kiire pilguheiduga Euroopa Prokuratuuri loomise taustaloole ning eesmärkidele, misjärel vaadeldi lähemalt EPPO eesmärke ja ülesehitust koos asutusesisese töökorralduse ning EPPO suurimate väljakutsetega Euroopa Liidu finantshuvide vastu toime pandud õigusrikkumiste menetlemisel. Hoolimata asjaolust, et jätkuv viirusepuhang pärssis märgatavalt auditoorset osalust teenis koolitus mitmeid kiidusõnu. Vastukajas tõsteti esile nii lektori selget ja kaasahaaravat loengupidamise stiili koos kasuliku sissevaate saamisega EPPO toimimisse. Koolitus viidi läbi koostöös prokuratuuri ning advokatuuriga. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

5. Karistusõiguse üldosa: subjektiivne süüteokoosseis, ettevaatamatus- ning tegevusetusdeliktid (14. oktoober, Tallinn ja veeb; 15. oktoober, Tartu ja veeb)

Tulenevalt kohtupraktikas aset leidnud arengutest ning pikemast ajavahest viimaste samasisuliste koolitustega, viidi meie õiguspraktikutele 2021. aasta sügisel läbi kaks õppepäeva karistusõiguse üldosa teemadel, kus lähemalt käsitlemist leidsid tahtluse liigid koos ettevaatamatus- ja tegevusetusdeliktidega. Õppepäevad karistusõiguse A-st ja O-st viisid läbi riigikohtunik Paavo Randma ja riigiprokurör Laura Aiaots. Koolitus pälvis hulgaliselt positiivset vastukaja. Kiiduväärseks peeti õigusteooria ja kohtupraktika sidumist ühtseks tervikuks ning Riigikohtu kriminaalkolleeegiumi praktika võrdlevat analüüsi kahe valdkonda süvitsi tundva õiguspraktiku poolt. Eraldi äramärkimist leidis ka Paavo Randma elav ja humoorikas, ent samaaegselt igati analüütiline esitusmaneer. Koolitus viidi läbi koostöös prokuratuuri ning advokatuuriga.

6. Võistleva kohtumenetluse ümarlaud (28. mai, Tartu ja veeb)

Johtuvalt Riigikohtuni jõudnud vastukajast viidi 2021. aasta hiliskevadel läbi neljapoolne ümarlaud võistleva kohtumenetluse teemadel. Elava debati raames peatuti neljal suurel teemaderingil: ristküsitlemise läbiviimisel, tõendamisel ja kohtulik uurimisel, jälitustoimingute läbiviimisel ning võistleva protsessi rakendamisel läbi digilahenduste. Ümarlaval olid esindatud kohtunikud kõigist kolmest kohtuastmest koos ringkonna- ja riigiprokuröride ning advokaatidega. Kriminaalmenetluse seadustiku revisjoni valguses olid mõttevahetusele kaasatud ka Justiitsministeeriumi esindajad. Ümarlauda juhatas Harju Maakohtu esimees Astrid Asi.

2.2.4 Õiguskoolitused haldusõiguses

2021. aastal toimus haldusõiguse valdkonnas 11 koolitust (sh kaks ümarlauda) kokku 13 koolituspäeval.

1. Riigikohtu halduskolleeegiumi aktuaalne praktika (15. aprill, veeb)

Samaselt teiste õigusvaldkondadega jätkati 2021. aastal loengupäevaga Riigikohtu halduskolleeegiumi aktuaalsest praktikast, mis viidi kohtupraktika ühtlustamise nimel läbi kõikidele halduskohtunikele ühiselt. Õppepäev oli jätkuvalt populaarne – kolmandat aastat järjest oli tegu populaarseima koolitusega haldusõiguse valdkonnas. Loengupäev järgis traditsioonilist formaati, kus koolituse juhatas sisse riigikohtunik Nele Parresti ettekanne haldusõiguse üld- ning seejärel eriosa teemadel, millele järgnes riigikohtunik Ivo Pilvingu käsitus halduskohtumenetlust puudutavast kohtupraktikast. Kohtunike tagasiside oli napp, ent igati positiivne. Riigikohtu halduskolleeegiumi praktikat käsitleva koolitusega on plaanis jätkata 2022. aastal.

2. Praktiline majandustegevus (14. mai, veeb)

Koostöös Eesti kutsekodade – Eesti Kaubandus-Tööstuskoja (EKTK) ning Eesti Ehitusettevõtjate Liiduga – viidi 2021. aastal esmakordselt läbi koolitus, kus keskenduti küsimustele tavapärasest äripraktikast ning ettevõtja hoolsuskohustuse sisust ning ulatusest erinevate kutsetegevuste lõikes. Päeva esimeses pooles peatuti Eesti Ehitusettevõtjate Liidu esindaja Martina Proosa juhtimisel tavapärasel äripraktikal meie ehitussektoris, käsitledes ehituslepingute sõlmimise- ja täitmise ning töökorraldusega seonduvaid küsimusi. Seejärel süüviti EKTK peadirektori Mait Paltsi juhtimisel ettevõtja hoolsuskohustuse temaatikasse, kus mitmete arutelukaasuste vormis toodi esile ettevõtjate kutsetegevuses tõusetuvaid probleeme ning dilemmasid. Arvestades teemavaldkonda olid koolitusele kaasatud ka Maksu- ja

Tolliameti esindajad. Õppepäev leidis aset aruteluseminari vormis. Koolitus pälvis positiivset vastukaja.

3. Euroopa Liidu käibemaksuõiguse jätkukoolitus (26.–27. august, Tartu ja veeb)

Kahepäevase jätkukoolituse Euroopa Liidu käibemaksuõiguse teemadel viis taaskord läbi Münsteri Ülikooli maksuõiguse instituudi professor ja Euroopa Komisjoni käibemaksu eksperdirühma liige Joachim Englisch. Jätkukoolituse põhirõhk lasus maksustamisele kuuluvate tegevuse määratlemisel (sh küsimustel krüptovarade maksustamisest ning põhi- ja kõrvalteenuste eristamisest), pettuste ja kuritarvituste eristamisel ning Euroopa Liidu käibemaksureformiga kaasnevate muudatuste tutvustamisel. Jätkukoolitusele olid kaasatud ka advokatuuri esindajad. Nii kohtunikel kui ka advokaatidel jagus koolitusele arvukalt kiidusõnu. Esile tõsteti nii teemavaldkonna ülimalt põhjalikku käsitlust kui ka siseriikliku kohtupraktika ning Euroopa Liidu Kohtu praktika võrdlevat analüüsi. Tunnustust pälvis ka koolitaja meeldiv kõnemaneeer koos karismaatilise ning kaasahaarava loengupidamise stiiliga. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

4. Keskkonnaõigus (3. september, veeb)

Keskkonnaõiguse jätkukoolituse raames keskenduti kolmele suuremale teemaderingile: kliimaõigusele ja kliimakaebustele, Euroopa Liidu Kohtu menetlus- ja materiaaloiguslikule praktikale ning Riigikohtu asjakohasele kohtupraktikale perioodil 2019. a mai kuni 2021. a august. Samaselt mitmete teiste koolitustega, toimus algselt auditoorsena kavandatud õppepäev jätkuva viirusepuhangu tõttu veebiloenguna. Koolituse viis läbi Riigikohtu halduskolleegiumi nõunik Pihel Kuusk. Hoolimata koolitusformaadi muutusest teenisid nii koolitaja kui ka koolitus tervikuna hulgaliselt kiidusõnu. Koolitustega keskkonnaõiguse teemadel on plaanis jätkata 2022. aastal. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

5. Turvataktika (23. ja 30. september, Tallinn)

Praktilise kallakuga õppepäevade raames jagati kriminaal- ja halduskohtunikele teadmisi vahetu sunni rakendamise ja turvataktika põhimõtetest. Samuti võimaldas õppepäev oma käe ja silmaga tutvuda Politsei- ja Piirivalveameti kasutuses olevate erivahendite ja relvadega. Võimaldamaks simulatsioonharjutuste läbiviimist ning teadmiste paremat omandamist toimusid koolitused kuni kaheteistkümnestes gruppides. Õppepäevad viisid läbi Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud. Koolitused pälvisid arvukalt kiidusõnu. Kõrgelt hinnati nii õppepäevade formaati, kus teadmiste kinnistamine toimus eluliste näidete ja simulatsioonharjutuste varal. Kiiduväärseks peeti ka lektorite selget ja kaasahaaravat teadmiste edasiandmist koos valmidusega osalejate arvukatele küsimustele vastamiseks. Süveneva viirusepuhangu tõttu lükkus edasi 2021. aasta oktoobriks kavandatud turvataktika õppepäev, mis leiab aset 2022. aastal.

6. Tsiviilõigus halduskohtunikele (4. november, Tartu ja veeb)

Riigikohtu üldkogu 28. juuni 2021. a määruse valguses, mille kohaselt kuuluvad kinnipeatavatele tervishoiuteenuse osutamisega seotud vaidluste lahendamine edaspidi halduskohtute pädevusse, peatuti loeng-seminaril esmajärjekorras tervishoiuteenuse olemusel ja sisul, sh patsiendil ja tervishoiuteenuse osutajal lasuvatel kohutustel, tervishoiuteenuse osutaja vastutuse alustel ning ulatusel koos küsimustega tõendamiskoormise jaotusest ning kohtualluvusest. Koolituspäeva võttis kokku käsitus hüpoteekidest. Halduskohtunike teadmisi tsiviilõiguslikel teemadel aitas täiendada riigikohtunik Kaupo Paal. Kohtunikud andsid koolitusele kõrge hinnangu. Tänuväärseks peeti nii koolitusosakonna kiiret reageerimist ootamatult tõusetunud koolitusvajadusele kui ka tervikliku ülevaate saamist uudest

õigusvaldkonnast. Eraldi äramärkimist leidis ka Kaupo Paali selge, elav ning kaasahaarav loengupidamise viis koos sisukate koolitusmaterjalidega.

7. Rahvusvaheline julgeolekukeskkond ning ohuhinnangute kujundamine (11. november, Tallinn)

Johtuvalt meie õigusmõistjate vastukajast lisati halduskohtunike 2021. a koolitusprogrammi praktilise suunitlusega seminar, mille käigus anti kohtunikele täpsem ülevaade meid ümbritsevast julgeolekukeskkonnast ning -ohtudest, võimaldades kiigata ka ohuhinnangute kujunemisprotsessi. Koolituse viisid läbi Kaitsepolitseiameti esindajad.

8. Sotsiaaltoetused ja puude raskusastme tuvastamine (2. detsember, veeb)

Neljapoolse aruteluseminari sotsiaaltoetuste maksmise ja puude raskusastme tuvastamise teemadel viisid läbi Sotsiaalkindlustusameti ekspertiisi ja sotsiaaltoetuste talituse juhataja Leila Lahtvee, SKA metoodik-ekspertarst Meris Tammik, Õiguskantsleri Kantselei puuetega inimeste õiguste valdkonna juht Juta Saarevet ning Eesti Puuetega Inimeste Koja jurist Kristi Rekand. Seminari juhatas sisse Juta Saareveti ülevaade puude olemusest ja puude tuvastamise vajalikkusest. Seejärel vaadeldi SKA juhtimisel puude raskusastme tuvastamise aluseid ja metoodikat koos küsimustega sotsiaaltoetuste maksmisest, millele järgnes Kristi Rekandi ettekanne senistest valdkondlikest probleemkohtadest. Seminar lõppes kohtunike ja koolitajate mõttevahetusega. Koolitusel osalejate tagasiside oli positiivne, ent kahetsusväärsetl p r ssis veebiseminari formaat laiema arutelu tekkimist. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

9. Nakkushaiguste leviku tõkestamine ja immuniseerimine (20. detsember, Tartu ja veeb)

Kestev koroonaviiruse puhang tingis halduskohtunike 2021. aasta koolitusprogrammi t aienemise loenguga nakkushaiguste leviku tõkestamisest ja immuniseerimisest. Eelmainitud teemadel jagas kohtunikele teadmisi  iguskantsleri Kantselei nõunik Martin Kadai. Loengup eva algas ülevaatega nakkushaiguste, epideemiate ja pandeemiate olemusest ning kriiside sisust ning kriisireguleerimise põhimõtetest, misjärel süüviti SARS-CoV-2 viiruse ja COVID-19 haiguse olemusse, SARS-CoV-2 diagnostilisse testimisse ja COVID-19 haiguse diagnoosimisse, lõpetades ülevaatega COVID-19 vaktsiinidest ja vaktsineerimise efektiivsusest koos küsimustega teaduskirjanduse tõlgendamisest. Päev lõppes ühise aruteluga koroonaaasjade õiguslikest küsimustest, mida juhatas Riigikohtu halduskolleeegiumi esimees Ivo Pilving.  ppep ev pälvis igati positiivse hinnangu. Koolituse videosalvestis on kättesaadav koolituse kodulehel.

10. Halduskohtumenetluse  marlaud (20. mai, Tartu ja veeb)

Traditsiooniline kohtuastmete ülene halduskohtumenetluse ümarlaud leidis halvenenud epidemioloogilise olukorra tõttu esmakordselt aset h briidvormis. Kollektiivsel m ttevahetusel võeti arutlusele küsimused kohtulahendite avaldamisest ja kohtutoimikutega tutvumisest, kohtulike hüpoteekide kustutamisest, menetluskuludest ning kinnipeetavatele menetlusedokumentide tõlkimisest koos muude halduskohtumenetluse aktuaalprobleemidega. Ühtlasi anti Riigikohtu halduskolleeegiumi poolt vastukaja esimese ja teise astme halduskohtute tööle.  marlauda juhatasid Riigikohtu halduskolleeegiumi esimees Ivo Pilving ja riigikohtunik Heiki Loot.  marlauaga on kavas jätkata 2022. aastal.

11. Halduskohtunike ja advokaatide ümarlaud (5. oktoober, Tartu ja veeb)

2021. aastal jätkati halduskohtunike ja advokaatide ümarlauaga, kus osalesid halduskohtunikud kõigist kolmest kohtuastmest koos advokatuuri haldusõiguse komisjoni liikmetega. Kestva viirusepuhangu tõttu lasus mõttevahetuse põhiraskus virtuaalistungite korraldamisega seonduvatel küsimustel. Samuti vahetati mõtteid menetlus- ja materiaaõiguslikel teemadel. Ühtlasi avaldati ümarlaval soovi jätkata kaebuste koostamist käsitleva soovitusliku juhendmaterjali loomisega ning kohtumenetluse parima praktika edendamise suuniste väljatöötamisega. Ümarlauda juhatas Tallinna Ringkonnakohtu esimees Villem Lapimaa. Ümarlauaga on kavas jätkata 2022. aastal.

2.2.5 Oskuskoolitused

2021 aastal toimus 11 oskuskoolitust ja üks oskuskoolituste valdkonda kuuluv ümarlaud, kokku 14 koolituspäeval.

1. Suhtluskoolitus (20.-21. jaanuar, veebipõhine)

Koolitus põhines *Thomas International Baltics* OÜ poolt kasutatavatel nn DISC isiksusetestidel, mille kõik osalejad ise läbi tegid. Koolitusel käsitleti inimeste käitumisjooni DISC mudelist lähtuvalt, saadi pilt iseenda käitumisest töörollis, aga ka kolleegina ja suhtlejana üldse. Käsitleti ka enesejuhtimise, koostöö ja probleemide lahendamise oskuste arendamise tööriistu. Lisaks anti koolitusel konkreetseid näpunäiteid suhtlemiseks kaugtöö tingimustes. Koolituse viis läbi Indrek Rahi (*Thomas International Baltics* OÜ).

2. Ajajuhtimine (28. aprill, veebipõhine)

Koolitusel käsitleti ajajuhtimise erinevaid põhimõtteid, tutvustati selleks sobivaid tehnilisi vahendeid. Uuendusena viisid selle läbi koolitaja koos kohtunikuga, kes käsitles kohtunikutöö spetsiifikast tulenevaid probleeme. Koolituse viis läbi Kristjan Otsmann, Selge Pilt; Raina Pärn, Tartu Maakohtu kohtunik.

3. Virtuaalistungi-teemaline ümarlaud (19. mai, Tartu/veebipõhine)

2021. märtsis toimus küsitlus, mille raames kaardistati virtuaalistungitega seotud tehnilisi ja menetlusõiguslikke probleeme (vastas 87 esimese ja teise astme kohtunikku), tagasisidet koguti ka advokaatidelt ja prokuröridelt. Mais toimunud ümarlaval käsitleti nii virtuaalistungite tehnilisi, menetluslikke kui õiguslikke teemasid. Peeti väga oluliseks luua ühtseid juhendmaterjale ning koolitada inimesi nii tehnilistes kui menetluslikes küsimustes, jagada parimaid praktikaid ning ühtlustada informi. Ümarlaua arutelude järel valmis selle kohta nii pikem protokoll kui dokument, kus võeti lühidalt kokku olulisimad probleemid, seisukohad ja soovitusel. Ümarlauda juhtisid Harju Maakohtu esimees Astrid Asi ning kohtute IT-juht Raivo Tammus. Lisaks kohtunikele kaasati ka esindajad justiitsministeeriumist, advokatuurist ja prokuratuurist.

4. Individuaalse tagasisidega kohtulahendi koostamise koolitus alustavatele halduskohtunikele (21. mai, Tallinn)

Koolitusel anti ülevaade lahenditele esitatavatest nõuetest, käsitleti tavalisemaid probleeme ja arutleti selle üle, kuidas erinevat tüüpi kohtulahendeid arusaadavalt sõnastada, veenvalt põhjendada ja lahendi koostamise protsessi kohtuniku jaoks võimalikult otstarbekalt korraldada. Koolituse raames said kõik osalejad tagasiside kahelt erinevalt kohtunikult ja/või õigusteadlaselt ühele oma jõustunud lahendile vabal valikul. Topeltpimeda tagasisidestamise käigus saadi väärtuslikke nõuandeid. Koolituse viisid läbi Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik; Oliver Kask, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik.

5. Läbipõlemise ennetamine staazikatele kohtunikele (3. juuni, Tartu)

Koolitus pakkus võimalust tegeleda kohtunikutöö spetsiifikast tulenevate tööstressi ja läbipõlemise teemadega. Koolituse sisu kujunes osalejate poolt pakutud teemade põhjal ning toimus lühiloengute, arutelude ja grupitöö vormis. Tagasisidest selgus, et sedalaadi koolitusi soovitakse edaspidigi, kõik soovijad ei mahtunud osalema. Koolituse viis läbi Andres Sild, psühhiaater-psühhoterapeut, MTÜ Moreno Keskus.

6. Kõneisikute meediakoolitus edasijõudnutele (16. juuni, Tartu)

Koolituse eesmärk oli kohtunike meediaalase teadlikkuse ja esinemiskindluse tõstmine. Koolituspäev sisaldab stuudiointervjuu ja terava olukorra ABC-d, kuidas nendega toime tulla, oma seisukohtade ettevalmistamine ja esitamine, miniväitlus, väitluste analüüs ja koolituse kokkuvõte. Koolituse viis läbi Lauri Hussar, Meediatark OÜ.

7. Menetluse juhtimine tsiviil- ja haldusvaldkonna kohtunikele (17.-18. juuni, Tartu)

Menetluse juhtimise koolitusel käsitleti tõhusat kohtuistungi pidamist, eelmenetluse sihipärasest läbiviimist ning kutse-eetikaga kooskõlas olevat suhtlust menetlusosalistega. Lisaks käsitleti menetlusmeeskonna juhtimist, avalikkusega suhtlemist kohtumenetluse kontekstis ning oma töö otstarbekat korraldamist. Koolitus viidi läbi kaasuspõhise diskussioonina ning kõik osalejad pidasid ka simulatsioonkohtuistungi, saamaks kolleegidelt tagasisidet. Koolituse viisid läbi Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik; Kai Härmand, Harju Maakohut kohtunik; Urmas Volens, Riigikohtu kohtunik; Martin Tamme, vandeadvokaat, TGS Baltic partner.

8. Häälekoolitus (2. september, Tallinn)

Koolitusel käsitleti erinevaid viise oma häält kasutada, räägiti üle pingutamise ja väsimise ning põletike ennetamisest, prooviti lõdvestamistehnikaid. Koolitaja andis individuaalset tagasisidet igale osalejale. Koolituse viis läbi Anne Tärnpu, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia dotsent.

9. Toimetulek stressiga: eneseabi (9. september, Tartu)

Koolituse eesmärk oli teooriat toetavate praktiliste tehnikate harjutamise kaudu saada teadlikumaks oma emotsioonide ja käitumiste põhjustest. Õpetatavad eneseabistrateegiad aitavad olla probleemide tekkimisel iseenda terapeut ning samuti on omandatud teadmiste ja oskuste toel võimalik juhendada ja toetada oma lähedasi. Kursuse eesmärk oli koolitatava isikliku potentsiaali tugevdamine, ressursside leidmine, abituse ja lootusetuse vähendamine kriisi- ja teistes rasketes olukordades. Koolituse viis läbi Angela Jakobson, kliiniline psühholoog.

10. Meediasuhtlus (1. oktoober, Tartu)

Koolitusel tehti kiire sissejuhatus tänapäeva meediasse ning meediasuhtluse põhimõtetesse, seejärel said kõik osalejad praktilise treeningu käigus läbi proovida intervjuueeritava rollis ajakirjaniku küsimustele vastamist. Koolituse viis läbi Rasmus Kagge, Agenda PR. Osales 9 kohtunikku.

11. Avalik esinemine (8. oktoober, Tallinn)

Koolituse eesmärk oli edendada kohtunike oskust avalikult esineda nii kohtusaalis kui ka väljaspool. Koolitusel käsitleti nelja teemat. Esiteks avaliku esinemise põhialused, kõnede liigid, kontakti loomine kuulajatega, kehakeel esinemas ja kõnede ettevalmistamine. Teiseks

informeeriv kõne, kuidas ehitada oma sõnum üles nõnda, et kuulajad sellest hästi aru saaksid. Kolmandaks veenev esinemine, missuguseid põhimõtteid arvestades ja võtteid kasutades on võimalik muuta kuulajate hoiakuid. Neljandaks argumenteerimine, kuidas on võimalik tõestada ja ilmutada oma seisukohta. Koolituse meetodid olid rühmaarutelu, mikroloengud ja praktilised harjutused. Koolituse viis läbi Tõnu Lehtsaar, koolitaja ja Tartu Ülikooli religioonipsühholoogia professor.

12. Kohtulahendi koostamine alustavatele süüteoalddkonna kohtunikele (9. detsember, Tallinn)

Koolitusel anti ülevaade süüteoalddkonna kohtulahenditele esitatavatest nõuetest, käsitleti tavalisemaid probleeme ja arutleti selle üle, kuidas erinevat tüüpi kohtulahendeid arusaadavalt sõnastada, veenvalt põhjendada ja lahendi koostamise protsessi kohtuniku jaoks võimalikult otstarbekalt korraldada. Koolituse viis läbi Sten Lind, Tallinna ringkonnakohtu kohtunik.